

КОНКУРСИ, ЗМАГАННЯ, ОЛІМПІАДИ ТА ВИСТАВКИ ЯК ЗАСІБ ПОЛІПШЕННЯ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ШКОЛЯРІВ (70-ті – початок 80-х років ХХ ст.)

Статтю присвячено використанню в Україні в 70-ті – на початку 80-х років ХХ століття таких засобів поліпшення трудової підготовки школярів як конкурси, змагання, олімпіади та виставки.

Одним із найбільш дієвих засобів поліпшення трудової підготовки завжди виступають конкурси, змагання, олімпіади, виставки кращих робіт учнів тощо. Ураховуючи вищезазначене, у 70-ті – на початку 80-х років ХХ століття в Україні значну увагу приділяли проведенню таких заходів. Вони не лише сприяли активізації трудового навчання й виховання школярів, а й підвищували престиж масових професій.

У цей період на сторінках Збірника наказів та інструкцій Міністерства освіти УРСР (далі «Збірник») вміщено чимало постанов органів управління освітою про проведення відповідних заходів та положень, які вносили дану роботу. Серед них:

Постанова колегій Міністерства освіти УРСР, Міністерства сільського господарства УРСР, Міністерства радгоспів УРСР та Секретаріату ЦК ЛКСМУ від 19 серпня 1970 року «Про проведення республіканського огляду-конкурсу технічної творчості школярів «Юні техніки – сільському господарству» (Збірник №21, 1970 р.);

Положення про республіканський огляд-конкурс технічної творчості школярів «Юні техніки – сільському господарству» (Збірник №21, 1970 р.);

Положення про республіканське соціалістичне змагання учнівських виробничих бригад у колгоспах, радгоспах і шкільних лісництв під девізом «Юні господарі землі» (Збірник № 12, 1971 р.);

Інформація про республіканський конкурс по виготовленню саморобних навчально-наочних посібників з основ наук та огляд навчальних кабінетів усіх типів загальноосвітніх шкіл Української РСР (Збірник №21, 1971 р.);

Положення про Республіканський конкурс з трудового навчання «Золоті руки» для учнів VII-VIII класів загальноосвітніх шкіл УРСР (Збірник №9, 1973 р.);

Положення про республіканську олімпіаду з трудового

* © Слюсаренко Н.В.

ІСТОРИЯ ОСВІТИ

навчання для учнів VI-VII класів загальноосвітніх шкіл УРСР (Збірник №8, 1975 р.);

Положення про олімпіаду із трудового навчання для учнів загальноосвітніх шкіл Української РСР (Збірник №24, 1977 р. та №1, 1978 р.);

Постанова секретаріату ЦК ЛКСМУ і колегії Міністерства освіти УРСР від 19 травня 1980 року «Об организации республиканского смотра-конкурса трудовых объединений школьников» (Збірник №18, 1980 р.);

Постанова секретаріату ЦК ЛКСМУ і колегії Міністерства освіти УРСР від 27 травня 1980 року «Об организации республиканского смотра-конкурса трудовых объединений школьников» (Збірник №5, 1981 р.);

Положення про республіканську виставку кращих робіт учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв і гуртків юннатів під девізом: «Наші успіхи в навчанні та праці тобі, Батьківщино!» (Збірник №9, 1981 р.);

Примірні умови проведення конкурсів юних швей (Збірник №11, 1981 р.);

Положення про республіканську виставку кращих робіт учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв і гуртків юннатів під девізом: «Наші успіхи в навчанні та праці тобі, Батьківщино!» (Збірник №7, 1984 р.) та ін.

У цих документах, як правило, повідомлялося про проведення відповідного заходу, проголошувалася його мета, завдання, порядок та умови проведення, основні показники для визначення переможців, порядок їх нагородження тощо.

Так, у постанові колегії Міністерства освіти УРСР, Міністерства сільського господарства УРСР, Міністерства радгоспів УРСР та Секретаріату ЦК ЛКСМУ від 19 серпня 1970 року «Про проведення республіканського огляду-конкурсу технічної творчості школярів «Юні техніки – сільському господарству» оголошувалося про розгортання активної роботи із залучення до участі в огляді-конкурсі шкіл та позашкільних установ республіки, колгоспів, радгоспів, комсомольських організацій [9]. Мета даного конкурсу повідомлялася в положенні про його проведення. Нею стало залучення школярів до технічної творчості, до участі в суспільно корисній роботі зі створення саморобного інвентарю для шкільних та дослідних сільськогосподарських ділянок, розробка і впровадження пристроїв малої механізації в учнівських виробничих бригадах, активізація раціоналізаторської і винахідницької діяльності юних

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

техніків, виховання в дітей любові до сільськогосподарської праці, творчого ставлення до неї та ін. [4].

У «Положенні про республіканське соціалістичне змагання учнівських виробничих бригад у колгоспах, радгоспах і шкільних лісництв під девізом «Юні господарі землі» окреслено порядок проведення змагання, основні показники для визначення переможців, порядок їх нагородження тощо. Основними завданнями даного змагання проголошено «дальший розвиток учнівських виробничих бригад і шкільних лісництв, підвищення їх ролі в трудовому вихованні і навчанні, вивчення школярами сільськогосподарської техніки, оволодіння технікою керування сільськогосподарськими машинами», а також поглиблення роботи із профорієнтації учнів, залучення їх до дослідницької роботи і сільськогосподарської продуктивної праці та інше [2, с. 20-21].

Варто зауважити, що в 70-ті – на початку 80-х років ХХ століття проводилося чимало різноманітних конкурсів, оглядів та виставок, які сприяли розвитку трудової підготовки школярів. Мета й завдання цих заходів були різними. Наприклад, серед основних задач огляду шкільних трудових колективів (1975 р.) було ознайомлення учнів із виробничими й технологічними процесами, масовими професіями, набуття ними трудових умінь і навичок, зміцнення зв'язків із виробничими колективами, організація зустрічей із передовиками виробництва [8]. Однією із задач республіканського огляду-конкурсу трудових об'єднань школярів (1980 р.) стало підвищення ролі таких об'єднань у трудовому вихованні й навчанні школярів та покращення професійної орієнтації учнів [1]. Метою республіканської виставки кращих робіт учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв і гуртків юннатів під девізом: «Наші успіхи в навчанні та праці тобі, Батьківщино!» була демонстрація учнівських досягнень [5].

Не дивлячись на те, що кожного разу мета була різною, усі названі заходи проводилися по великому рахунку з однією ціллю – підвищення ефективності трудової підготовки школярів та розвиток у них інтересу до масових професій.

На це було спрямоване й проведення конкурсу із трудового навчання «Золоті руки», а згодом і відповідної олімпіади.

Конкурс «Золоті руки» у ті роки Міністерство освіти УРСР та ЦК ЛКСМУ проводили щорічно для учнів VII–VIII класів загальноосвітніх шкіл. Він проходив у чотири тури: шкільний, районний, обласний, республіканський, кожен з яких проводили окремо для хлопців і дівчат. Основними завданнями конкурсу

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

були: «дальше поліпшення трудового навчання, виховання та профорієнтаційної роботи в школах республіки; розширення політехнічного кругозору й поглиблення технічних знань школярів; виховання у школярів професійних інтересів, любові й творчого ставлення до праці, науки й техніки, розвиток у них винахідницьких та раціоналізаторських здібностей, прагнення до глибокого й міцного оволодіння знаннями; поліпшення позакласної та позашкільної роботи по трудовому вихованню школярів, активізація гурткової роботи; виявлення шкіл із зразковою постановкою трудового навчання, узагальнення та поширення їх досвіду» [3, с. 12]. Аналогічні завдання, починаючи з 1975 року, намагалися реалізувати під час проведення республіканської олімпіади із трудового навчання. Їх відображено, наприклад, у положенні про олімпіаду для учнів VI–VII класів загальноосвітніх шкіл УРСР [6]. Вона також проводилася в чотири тури окремо для хлопців і дівчат і, передусім, була спрямована на поліпшення трудового навчання, виховання та профорієнтаційної роботи в школах республіки.

Як бачимо, у межах цих заходів (на відміну від попередніх) дівчата й хлопці змагалися окремо. Таке рішення було прийняте з огляду на те, що шкільна програма із трудового навчання передбачала роздільне вивчення ними даної дисципліни.

Окрім конкурсу «Золоті руки» та республіканської олімпіади із трудового навчання, безпосередньо для дівчат, як і для хлопців, проводилися інші заходи.

Так, для дівчат – учениць учнів 7-10 (11) класів рекомендували проводити спільно з відповідними організаціями й підприємствами легкої і текстильної промисловості конкурси юних швей. Шкільні, районні, міські конкурси організовували раз на рік, обласні, крайові, республіканські – один раз на два роки. Мету даних конкурсів проголошено у «Примірних умовах проведення конкурсів юних швей» (Збірник №11, 1981 р.). Нею стало:

– виявлення знань та вмій зі швейної справи, які учні отримали в ході трудового навчання, суспільно корисної праці, позакласної та позашкільної роботи;

– розвиток у школярів інтересу до професій швейного виробництва, пропаганда цих професій;

– посилення профорієнтаційної й суспільно корисної спрямованості трудового навчання й виховання, залучення учнів до виробничої праці [7].

Отже, у 70-ті – на початку 80-х років ХХ століття

ІСТОРИЯ ОСВІТИ

(напередодні шкільної реформи 1984 року) в УРСР проведено чимало конкурсів, змагань, олімпіад, виставок кращих учнівських робіт, які мали на меті поліпшення трудової підготовки учнів загальноосвітніх шкіл. Історія свідчить, що така робота мала позитивні наслідки. Саме тому в подальші роки її було продовжено та піднято на більш високій рівень.

Література:

1. Об организации республиканского смотра-конкурса трудовых объединений школьников // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1980. – №18. – С. 13–18.
2. Положення про республіканське соціалістичне змагання учнівських виробничих бригад у колгоспах, радгоспах і шкільних лісництв під девізом «Юні господарі землі» // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1971. – №12. – С.20–25.
3. Положення про Республіканський конкурс з трудового навчання «Золоті руки» для учнів VII-VIII класів загальноосвітніх шкіл УРСР // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1973. – №9. – С.11–18.
4. Положення про республіканський огляд-конкурс технічної творчості школярів «Юні техніки – сільському господарству» // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1970. – №21. – С.14–19.
5. Положення про республіканську виставку кращих робіт учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв і гуртків юннатів під девізом: «Наші успіхи в навчанні та праці тобі, Батьківщино!» // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1981. – №9. – С.28–32.
6. Положення про республіканську олімпіаду з трудового навчання для учнів VI-VII класів загальноосвітніх шкіл УРСР // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1975. – №8. – С.19–26.
7. Примірні умови проведення конкурсів юних швей // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1981. – №11. – С.26–30.
8. Про орієнтовне положення про огляд шкільних трудових колективів // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1975. – №15. – С.23–26.
9. Про проведення республіканського огляду-конкурсу технічної творчості школярів «Юні техніки – сільському господарству» // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1970. – №21. – С.13–14.

ВИЩА АГРАРНА ШКОЛА В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглядаються проблеми зародження і становлення перших сільськогосподарських освітніх закладів та наукових аграрних установ України. На основі історико-педагогічного аналізу їх діяльності визначаються складові реформування вищої аграрної освіти, які б відповідали принципам програми «Освіта» (Україна XXI століття).

Сучасні реалії в Україні – це розбудова української державності, становлення ринкових відносин, нові міжнародні господарські зв'язки та входження в процеси розвитку світової науки, культури й техніки. Саме вони кидають своєрідний виклик національній системі української освіти й потребують її реформування. Аграрна галузь, як і Україна в цілому, має спиратися на цілісну систему освіти, яка б відповідала національним інтересам і світовим тенденціям розвитку та забезпечувала підготовку фахівців, здатних втілювати їх у життя.

Реалізація стратегічних напрямів аграрної політики, спрямованих на глибокі зміни в сільському господарстві на засадах приватної власності, нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції, створення умов для вільного вибору видів виробничої діяльності значною мірою залежить від рівня підготовки випускників вищої аграрної школи й обумовлює необхідність нових підходів до навчання фахівців-аграрників.

Україна стала незалежною державою й, долаючи гостру кризу, що охопила всі сфери суспільства, шукає свій шлях у майбутнє. Цей пошук може полегшуватися, якщо спиратися на набутий історичний досвід та конструктивно осмислювати його позитивні та негативні результати.

Тому питання історії створення та розвитку сільськогосподарських освітніх закладів, наукових аграрних установ є важливим і актуальним, особливо в час відродження національного виробництва, зокрема й сільськогосподарського.

Становленню вищої сільськогосподарської освіти історики приділяють певну увагу. Так, в історії педагогіки є дослідження, у яких вивчалася спадщина науково-освітніх закладів. Зокрема, деякі аспекти розвитку вітчизняної сільськогосподарської освіти знайшли своє відображення в проспектах і ювілейних збірках

* © Туркот Т.І., Гончарова А.І., Воцак Н.Г., Деак А.В.